

A. GELLII
NOCTIVM ATTICARVM
LIBRI XX

VOL. II LIBRI XI-XX

RECENSUIT
CAROLVS HOSIVS

EDITIO STEREOTYPA EDITIONIS
PRIORIS (MCMIII)

STVTGARDIAE IN AEDIBVS B. G. TEVBNERI MCMLXXXI

CIP-Kurztitelaufnahme der Deutschen Bibliothek

Gellius, Aulus:

[Noctes Atticae]

A. Gellii noctivm Atticarvm libri XX / rec.

Carolvs Hosivs. – Ed. stereotypa ed. prioris

(1903). – Stvtgardiae : Tevbner.

(Bibliotheca scriptorvm Graecorvm et
Romanorvm Tevbneriana)

NE: Hosivs, Carl [Hrsg.]

Vol. 2. Libri XI – XX. – 1981.

ISBN 3-519-01385-1

Das Werk ist urheberrechtlich geschützt. Die dadurch begründeten Rechte, besonders des Nachdrucks, der Wiedergabe auf photomechanischem oder ähnlichem Wege, der Speicherung und Auswertung in Datenverarbeitungsanlagen, bleiben, auch bei Verwertung von Teilen des Werkes, dem Verlag vorbehalten. Bei gewerblichen Zwecken dienender Vervielfältigung ist an den Verlag gemäß § 54 UrhG eine Vergütung zu zahlen, deren Höhe mit dem Verlag zu vereinbaren ist.

© B. G. Teubner, Stuttgart 1981

Printed in Germany

Gesamtherstellung: Hain-Druck GmbH, Meisenheim/Glan

A. GELLII
NOCTIVM ATTICARVM LIBER VNDECIMVS

I

De origine vocabuli terrae Italiae; deque ea multa, quae 'suprema' appellatur deque eius nominis ratione ac de lege Aternia; et quibus verbis antiquitus multa minima dici solita sit.

Timaeus in historiis, quas oratione Graeca de rebus populi Romani composuit (*FHG I 195 M.*), et M. Varro in antiquitatibus rerum humanarum (*X fr. 1 Mi.*) terram Italiam de Graeco vocabulo appellatam scripserunt, quoniam boves Graeca vetere lingua *ἰταλοὶ* vocitati sunt, quorum in Italia magna copia fuerit, bucetaque in ea terra gigni pascique solita sint complurima.

Coniectare autem possumus ob eandem causam, quod Italia tunc esset armentosissima, multam, quae appellatur 'suprema', institutam in dies singulos duarum ovium, boum triginta, pro copia scilicet boum proque ovium penuria. Sed cum eiusmodi multa pe-

6 sqq. Varro r. r. II 1, 9; 5, 3 Paul. p. 106, 7 Colum. VI pr. 7
Serv. pl. A. I 533 Gl. Reiff. 27 10 Varro l. l. V 19, 96 16 sqq.
Fest. p. 213, 21; 237, 16 Paul. p. 144, 4 Dionys. Hal. X 50

4 paternia γ paterna B patina Z || 11 italoe ω | sint Lion
sunt om. Z || 16 sing. dies γ dies del. Carrio viros Cuiacius reos Gr.

coris armentique a magistratibus dicta erat, adigebantur boves ovesque alias pretii parvi, alias maioris, eaque res faciebat inaequalem multae poenitionem. Idcirco postea lege Aternia constituti sunt in oves 3 singulas aeris deni, in boves aeris centeni. 'Minima' 5 autem multa est ovis unius. 'Suprema' multa est eius numeri, cuius diximus, ultra quem multam dicere in dies singulos ius non est, et propterea 'suprema' appellatur, id est summa et maxima.

4 Quando igitur nunc quoque a magistratibus populi 10 Romani more maiorum multa dicitur vel minima vel suprema, observari solet, ut oves genere virili appellentur; atque ita M. Varro verba haec legitima, quibus minima multa diceretur, concepit (XXIII fr. 2 Mi.): M. Terentio, quando citatus neque re- 15 spondit neque excusatus est, ego ei unum ovem multam dico; ac nisi eo genere diceretur, negaverunt iustam videri multam.

6 Vocabulum autem ipsum multae idem M. Varro in uno vicesimo rerum humanarum (XXI fr. 1 20 Mi.) non Latinum, sed Sabinum esse dicit, idque ad suam memoriam mansisse ait in lingua Samnitium, qui sunt a Sabinis orti. Sed turba grammaticorum novicia κατὰ ἀντιφράσιν, ut quaedam alia, hoc quoque 6 dici tradiderunt. Cum autem usus et mos sermonum 25 is sit, ut ita et nunc loquamur, ut plerique veterum locuti sunt: 'multam dixit' et 'multa dicta est', non

4 Fest. p. 202, 11; 237, 19 Paul. p. 24, 12; 144, 5 12 sqq.
Non. III p. 216, 25 Fest. p. 286, 18 Paul. p. 195, 5 19 sqq.
Varro apud Fest. p. 142, 21 22 sq. Varro l. l. VII 3, 29 Fest.
p. 326, 3 Strab. V 3, 1 p. 228; 4, 12 p. 250

1 adiebantur ♂ adiebant Q² adigebant X² addicebantur Gr. ||
3 pensionem Otho || 4 paternia X || 5 (a)eris scient enim ♂ ||
6 multa alt.] ita ♂ || 7 quam X | multa ♂ || 15 terentius (u ex
a) X || 16 excitatus est eum ego unum codd. Non. || 20 undeui-
cesimo X² || 25 sermonum misit ♂ || 27 sint QBN OX²

esse abs re putavi notare, quod M. Cato aliter dixit. Nam in quarto originum verba haec sunt (*fr. 82 P.*): Imperator noster, si quis extra ordinem depugnatum ivit, ei multam facit. Potest autem
 5 videri consulta elegantia mutasse verbum, cum in castris et in exercitu multa fieret, non in comitio, nec ad populum diceretur.

II

Quod 'elegantia' apud antiquiores non de amoeniore ingenio,
 10 sed de nitidiore cultu atque victu dicebatur, eaque in vitio ponebatur.

'Elegans' homo non dicebatur cum laude, set id
 fere verbum ad aetatem M. Catonis vitii, non laudis fuit. Est namque hoc animadvertere cum in quibus-
 15 dam aliis tum in libro Catonis, qui inscriptus est carmen de moribus. Ex quo libro verba haec sunt (*fr. 1 J. et B.*): Avaritiam omnia vitia habere putabant: sumptuosus, cupidus, elegans, vitiosus, inritus qui habebatur, is laudabatur; ex quibus
 20 verbis apparet 'elegantem' dictum antiquitus non ab ingenii elegantia, sed qui nimis lecto amoenoque cultu victuque esset.

Postea 'elegans' reprehendi quidem desiit, sed laude
 nulla dignabatur, nisi cuius elegantia erat moderatissima. Sic M. Tullius L. Crasso et Q. Scaevolae non
 25 meram elegantiam, sed multa parsimonia mixtam laudi dedit (*Brut. XL 148*): Crassus inquit erat parcissi-

9 sqq. Gl. Reiff. 28 12 sqq. Non. VI p. 465, 10 (Donat. Ter. Eun. III 1, 18; 5, 18 CGL VI 380) 17 cfr. Otto, Sprichw. p. 51

1 abs] Q ab ω || 5 uitasse NOX | cum magistris X || 17 avaritiam] Q Non. -tia ω | putant Non. || 18 cuppes Gr. | vinosus Meursius || 19 invidus Gr. incitus Mdg. inquinatus LMueller | qui] v. l. in X que ω | <avarus> land. LMueller is audiebat avarus Baehrens || 21 l(a)eto HX¹ || 26 multam ω corr. O³ | parsimoniam Q²O¹ | mixta BZN O II

mus elegantium, Scaevola parcorum elegantissimus.

- 5 Praeterea ex eodem libro Catonis haec etiam sparsim et inter cetera commemoramus (*fr. 2 J. et B.*): Vestiri inquit in foro honeste mos erat, domi, 5 quod satis erat. Equos carius quam coquos emebant. Poeticae artis honos non erat. Si quis in ea re studebat aut sese ad convivia adplicabat, 'crassator' vocabatur. Illa quoque ex eodem libro praeclarae veritatis sententia est (*fr. 3 J. et B.*): 10 Nam vita inquit humana prope uti ferrum est. Si exerceas, conteritur; si non exerceas, tamen robigo interficit. Item homines exercendo videmus conteri; si nihil exerceas, inertia atque torpedo plus detrimenti facit quam 15 exercitio.

III

Qualis quantaque sit 'pro' particulae varietas; deque exemplis eius varietatis.

- 1 Quando ab arbitriis negotiisque otium est et motandi corporis gratia aut spatiamur aut vectamur, quaerere nonnumquam apud memet ipsum soleo res eiusmodi parvas quidem minutasque et hominibus non bene eruditae aspernabiles, sed ad veterum scripta penitus noscenda et ad scientiam linguae Latinae cum- 25 primis necessarias: velut est, quod forte nuper in Praenestino recessu vespertina ambulatione solus ambulans considerabam, qualis quantaque esset particularum quarundam in oratione Latina varietas. Quod

6 Plin. IX 17, 67

8 quid $\Theta \Pi^1$ qui Σ^2 | quis ei re *L. Mueller* | ludebat *Bachrens* || 13 se/// exerc. Σ in exerc. Θ || 20 arbitris ω praeter Σ || 21 nectamur $\Theta^1 \Pi \Sigma^1$ || 25 ad sciendam (asc. Q) δ unde ad sciendum *Lion* || 27 recessu *Juretus*

genus est praepositio 'pro'. Aliter enim dici videbam 2
 'pontifices pro conlegio decrevisse', aliter 'quempiam
 testem introductum pro testimonio dixisse', aliter M.
 Catonem in originum quarto (*fr. 91 P.*): proelium
 5 factum depugnatumque pro castris scripsisse et
 item in quinto (*fr. 96 P.*): urbes insulasque omnis
 pro agro Illyrio esse, aliter etiam dici 'pro aede
 Castoris', aliter 'pro rostris', aliter 'pro tribunali',
 aliter 'pro contione' atque aliter 'tribunum plebis pro
 10 potestate intercessisse'. Sed has omnes dictiones qui 3
 aut omnino similes et pares aut usquequaque diversas
 existimaret, errare arbitrabar; nam varietatem istam
 eiusdem quidem fontis et capitis, non eiusdem tamen
 esse finis putabam. Quod profecto facile intelleget, 4
 15 si quis adhibeat ad meditationem suam intentionem
 et habeat veteris orationis usum atque notitiam cele-
 briorem.

IV

Quem in modum Q. Ennius versus Euripidi aemulatus sit.

20 Euripidis versus sunt in Hecuba verbis, sen-1
 tentia, brevitate insignes inlustresque; Hecuba est ad 2
 Vlixen dicens (*v. 293*):

τὸ δ' ἀξίωμα, καὶ κακῶς λέγῃ, τὸ σὸν
 νικᾷ· λόγος γὰρ ἔκ τ' ἀδοξούντων ἰὼν
 25 καὶ τῶν δοκούντων αὐτὸς οὐ ταῦτ' οὐ σθένει.

Hos versus Q. Ennius, cum eam tragoediam verteret, 3

1 sqq. Fest. p. 229, 4; 11 GLK I 234, 31; 414, 23 III 49, 5
 VII 283, 3; 307, 18; 416, 23 7 l. l. Fest. p. 226, 3; 246, 33
 (234, 10) GLK VII 417, 5; 501, 28

7 est esse δ | aliter — 8 tribunali om. δ || 12 nam om. δ ||
 13 eiusdemque q. O IIX | eiusdem om. δ | tam BZ || 19 erupi-
 di OX euripidis II¹ erupidi multatus δ || 21 breuitates δ ||
 23 κακοῦ ω | TON ω || 24 NICà IIX πείθει et πείσει codd. Eur.

non sane incommode aemulatus est. Versus totidem Enniani hi sunt (v. 165 R.³):

haéc tu etsi perversè dices, fáciie Achivos
fléxeris;
nám opulenti cúm locuntur páriter atque 5
ignóbiles,
éadem dicta eadémque oratio aéqua non
aequé valet.

- 4 Bene, sicuti dixi, Ennius; sed ignobiles tamen et opulenti ἀντὶ ἀδοξούντων καὶ δοκούντων satis- 10
facere sententiae non videntur; nam neque omnes ignobiles ἀδοξοῦσι, neque omnes opulenti εὐδοξοῦσιν.

V

De Pyrronis philosophis quaedam deque Academicis strictim notata; deque inter eos differentia. 15

- 1 Quos Pyrronios philosophos vocamus, hi Graeco
2 cognomento σκεπτικοὶ appellantur; id ferme significat
3 quasi 'quaesitores' et 'consideratores'. Nihil enim
decernunt, nihil constituunt, sed in quaerendo semper
considerandoque sunt, quidnam sit omnium rerum, de 20
4 quo decerni constituique possit. Ac ne videre quoque
plane quicquam neque audire sese putant, sed ita pati
adficique, quasi videant vel audiant, eaque ipsa, quae
adfectiones istas in sese efficiant, qualia et cuiusmodi
sint, cunctantur atque insistunt, omniumque rerum 25
fidem veritatemque mixtis confusisque signis veri atque
falsi ita inpressibilem videri aiunt, ut, quisquis homo

16 sqq. Diog. L. IX 11 (61)

3 Haec tametsi X || 5 cum opul. ω corr. Porson namque op. cum Scaliger | par. et II || 7 d. atque eadem II || 9 dixit B II || 12 ἀΔΟΞΟΥC ω corr. ε | neque — εὐδ.] ε om. ω || 14 philosophis] Q -phi ω || 16 p(h)yr(h)on(is) s. pirr(h)on(is) ω corr. σ || 17 scepticoe N sceptic(a)e ω || 23 que om. Q || 26 uarietatemque II || 27 inpres(s)ibilem δ inpensibilem γ corr. Carrio

est non praeceps neque iudicii sui prodigus, his uti
 verbis debeat, quibus auctorem philosophiae istius
 Pyrronem esse usum tradunt: οὐ μᾶλλον οὕτως ἔχει
 τόδε ἢ ἐκείνως ἢ οὐδέτερός. Indicia enim rei cuius-
 5 que et sinceras proprietates negant posse nosci et
 percipi, idque ipsum docere atque ostendere multis
 modis conantur. Super qua re Favorinus quoque
 (p. 88 Ma.) subtilissime argutissimeque decem libros
 composuit, quos *Πυρρωνείων τρόπων* inscribit.
 10 Vetus autem quaestio et a multis scriptoribus
 Graecis tractata, an quid et quantum Pyrronios et
 Academicos philosophos intersit. Vtrique enim
σκεπτικοί, *ἐφεκτικοί*, *ἀπορητικοί* dicuntur, quoniam
 utrique nihil adfirmant nihilque comprehendere putant.
 15 Sed ex omnibus rebus proinde visa dicunt fieri, quas
φαντασίας appellant, non ut rerum ipsarum natura
 est; sed ut adfectio animi corporisve est eorum, ad
 quos ea visa perveniunt. Itaque omnes omnino res,
 quae sensus hominum movent, *τῶν πρὸς τι* esse di-
 20 cunt. Id verbum significat nihil esse quicquam, quod
 ex sese constet, nec quod habeat vim propriam et na-
 turam, sed omnia prorsum ad aliquid referri taliaque
 videri, qualis sit eorum species, dum videntur, qualia-
 que apud sensus nostros, quo pervenerunt, creantur,
 25 non apud sese, unde profecta sunt. Cum haec autem
 consimiliter tam Pyrronii dicant quam Academici,
 differre tamen inter sese et propter alia quaedam et

13 Diog. L. IX 11, 8 (69) 15 sq. XIX 1, 15 Cic. acad.
 I 11, 40 II 6, 18 Quint. VI 2, 29 XII 10, 6 Amm. XIV 11, 18 Macr.
 somn. I 3, 2; 7 CGL II 209, 54

2 philosophi O II X || 4 cuique X || 8 subtilissimeque O X ||
 9 quos om. δ || ΠΥΡΡΩΝΙΩΝ ω || 11 inquit et (et in ē corr.) O
 inquit ē et X || <inter> Pyrr. *edd. vett.*; mallem Pyrr. <inter> ||
 13 ΕΦΕΚΤΙΚΟΥ ΑΠΟΡΗΤΙΚΟΥ fere O II X ΕΙΕΚΤΙΚΟΙ ΑΤΙΟ-
 ΡΗΤΙΚΟΙ fere B Z || 16 ut om. γ Z || 19 omnium O X || 22 alia-
 que δ || 23 videri esse γ || 24 cernantur Sk. || 25 se secunde B Z ||
 26 pyrronis (pyrr.) B Z

vel maxime propterea existimati sunt, quod Academici quidem ipsum illud nihil posse comprehendere quasi comprehendunt et nihil posse decerni quasi decernunt, Pyrronii ne id quidem ullo pacto verum videri dicunt, quod nihil esse verum videtur. 5

VI

Quod mulieres Romae per Herculem non iuraverint neque viri per Castorem.

- 1 In veteribus scriptis neque mulieres Romanae per
 2 Herculem deiurant neque viri per Castorem. Sed cur 10
 illae non iuraverint Herculem, non obscurum est, nam
 3 Herculaneo sacrificio abstinere. Cur autem viri Castorem iurantes non appellaverint, non facile dictum est. Nusquam igitur scriptum invenire est apud idoneos quidem scriptores aut 'mehercle' feminam dicere aut 15
 4 'mecastor' virum; 'edepol' autem, quod iusiurandum per Pollucem est, et viro et feminae commune est.
 5 Sed M. Varro (*p. 375 Bip.*) adseverat antiquissimos viros neque per Castorem neque per Pollucem deiurare solitos, sed id iusiurandum fuisse tantum feminarum 20
 6 ex initiis Eleusinis acceptum; paulatim tamen inscitia antiquitatis viros dicere 'edepol' coepisse factumque esse ita dicendi morem, sed 'mecastor' a viro dici in nullo vetere scripto inveniri.

VII

25

Verbis antiquissimis relictisque iam et desitis minime utendum.

- 1 Verbis uti aut nimis obsoletis exculcatisque aut insolentibus novitatisque durae et inlepidae par esse delictum videtur. Sed molestius equidem culpatusque

9 sq. GLK I 198, 17 Donat. Ter. Andr. III 2, 6

4 facto *σ* || 11 per herc. *II* || 12 ipsi uiri *Z* || 13 dictu] *N*
 dictum *ω* || 14 est inu. *Q* || 20 solito *BZ* || 21 tamen] cum *Z*

esse arbitror verba nova, incognita, inaudita dicere
 quam involgata et sordentia. Nova autem videri dico 2
 etiam ea, quae sunt inusitata et desita, etsi sunt ve-
 tusta. Est adeo id vitium plerumque serae eruditionis, 3
 5 quam Graeci *ὀψιμαθίαν* appellant, ut, quod numquam
 didiceris, diu ignoraveris, cum id scire aliquando coe-
 peris, magni facias quo in loco cumque et quacumque
 in re dicere. Veluti Romae nobis praesentibus vetus
 celebratusque homo in causis, sed repentina et quasi
 10 tumultuaria doctrina praeditus, cum apud praefectum
 urbi verba faceret et dicere vellet inopi quendam
 miseroque victu vivere et furfureum panem esitare
 vinumque eructum et fetidum potare, 'hic' inquit
 'eques Romanus apludam edit et flocces bibit'. Aspe- 4
 15 xerunt omnes, qui aderant, alius alium, primo tristio-
 res turbato et requirente voltu, quidnam illud utrius-
 que verbi foret; post deinde, quasi nescio quid Tusce
 aut Gallice dixisset, universi riserunt. Legerat autem 5
 ille apludam veteres rusticos frumenti furfurem dixisse
 20 idque a Plauto in comoedia, si ea Plauti est, quae
 Astraba (v. 14 G.) inscripta est, positum esse. Item
 flocces audierat prisca voce significare vini faecem e
 vinaceis expressam, sicuti fraces oleis, idque aput
 Caecilium in Polumenis (v. 190 R.³) legerat, eaque
 25 sibi duo verba ad orationum ornamenta servaverat.

Alter quoque a lectionibus id genus paucis apiro- 7
 calus, cum adversarius causam differri postularet: 'rogo,

19 Non. II p. 69, 24 'apludas frumenti furfures dicunt rusti-
 ci veteres. hoc in antiquis invenitur, quorum in dubio est
 auctoritas; quamquam et Plautus eqs.' Paul. p. 10, 14 CGL VI 80
 (Plin. XVIII 10, 99) 22 Non. II p. 114, 14 CGL V 641, 71

2 vulgata II || 3 tametsi γ | sint Z || 5 numq.] antequam
 Casaubonus || 11 urbis Q | inopia O || 14 aplude edit (-dae dā B) QB
 apludae daut fere ω corr. N^r || 15 primum Z || 16 et turb. (es-
 turb. B) et BZ || 19 ille apud etiam Q | furfureum Q¹ -rum O¹ ||
 22 significari δ | e uini (tum lac. Z) expr. δ || 23 <ex> ol. Hertz ||
 27 aduersariis HZ

praetor,' inquit 'subveni, succurre! quonam usque nos bovinator hic demoratur?' atque id voce magna ter quaterve inclamavit: 'bovinator est'. Commurmuratio fieri coepta est a plerisque, qui aderant, quasi monstrum verbi admirantibus. At ille iactans et gestiens: 'non enim Lucilium' inquit 'legistis, qui tergiversatorem bovinatorem dicit?' Est autem in Lucili XI. versus hic (XI 27 M. 300 B.):

si tricosus bovinatorque ore improbus duro.

VIII

10

Quid senserit dixeritque M. Cato de Albino, qui homo Romanus Graeca oratione res Romanas venia sibi ante eius imperitiae petita composuit.

1 Iuste venusteque admodum reprehendisse dicitur
2 Aulum Albinum M. Cato. Albinus, qui cum 15
L. Lucullo consul fuit, res Romanas oratione Graeca
3 scriptitavit. In eius historiae principio (*fr. 1 P.*)
scriptum est ad hanc sententiam: neminem suscitare
sibi convenire, si quid in his libris parum composite
aut minus eleganter tum scriptum foret; 'nam sum' 20
inquit 'homo Romanus natus in Latium, Graeca oratio
a nobis alienissima est', ideoque veniam gratiamque
malae existimationis, si quid esset erratum, postulavit.
4 Ea cum legisset M. Cato: 'Ne tu,' inquit 'Aule, ni-
mium nugator es, cum maluisti culpam deprecari, 25

6 sqq. Non. II p. 79, 26 CGL VI 150 (Paul. p. 30, 12) 14 sqq.
Macr. pr. 13 Polyb. XXXIX 12 H. Plut. Cat. 12 apophth. Cat. 29
15 Cic. Brut. XXI 81

3 Cum (Tum X) murm. II X || 7 lucilii (XI. om. X) II X lu-
cilio (XI. om.) || 8 sq. hic stric(h)osus ω corr. Lachmann hic:
sit tr. Dziatzko hic sitricosus Non. hic: est tricosus Sk. ||
9 bouiatorque codd. Non. || 11 dixerit Q || 17 primo Macr. || 19 in
illis Macr. || 20 tum om. γ Macr. conscriptum Halm || 21 romanus
roma Q roma romanus B²Z | in om. Q | et eloquium Graecum a
n. alienissimum Macr. || 23 erraticum Z || 24 Ea Macr. eam ω

quam culpa vacare. Nam petere veniam solemus, aut cum imprudentes erravimus aut cum compulsi peccavimus. † Tibi,' inquit 'oro te, quis perpulit, ut id committeres, quod, priusquam faceres, peteres, ut ignoscere-
 5 sceretur?' Scriptum hoc est in libro Corneli Nepotis de illustribus viris XIII. (fr. 15 P.).

IX

Historia de legatis Mileti ac Demosthene rhetore in libris Critolai reperta.

10 Critolaus (*FHG IV 373*) scripsit legatos Mileto publicae rei causa venisse Athenas, fortasse an dixerit auxilii petendi gratia. Tum qui pro sese verba facerent, quos visum erat advocavisse, advocatos, uti erat mandatum, verba pro Milesiis ad populum fecisse,
 15 Demosthenen Milesiorum postulatis acriter respondisse, neque Milesios auxilio dignos neque ex republica id esse contendisse. Rem in posterum diem prolatam. Legatos ad Demosthenen venisse magnoque opere orasse, uti contra ne diceret; eum pecuniam petivisse
 20 et, quantam petiverat, abstulisse. Postridie cum res agi denuo coepta esset, Demosthenen lana multa collum cervicesque circumvolutum ad populum prodisse et dixisse se synanchen pati; eo contra Milesios loqui non quire. Tum e populo unum exclamasse
 35 non synanchen, quod Demosthenes pateretur, sed argyranchen esse.

Ipse etiam Demosthenes, ut idem Critolaus?

10 sqq. Plut. Dem. 25 Pollux VII 104
 Demosth. p. 848 B. (= p. 289 West.)

27 sqq. vit. De-

2 aut cum noxam imperio compellentis admisimus *Macr.* || 3 te, i., oro quis *Macr.* Tu tibi (sc. veniam petis)? *Vogel*; an Dic, inquit? || 6 uiris] *N² II* libris *ω II³ | XIII X om. δ* || 8 milisia (-sui a *II*) dem. *ω corr. Mms.* Milesis ac *Hertz* || 11 fort. — gratia del. *Hertz* dixerit del. *Scaliger* || 15 respondidisse *δ* || 20 Postr.] *N* post prid(a)e *ω*

refert, non id postea concealavit, quin gloriae quoque hoc sibi adsignavit. Nam cum interrogasset Aristodemum, actorem fabularum, quantum mercedis, uti ageret, accepisset, et Aristodemus 'talentum' respondisset: 'at ego plus' inquit 'accepi, ut tacerem'. 5

X

Quod C. Gracchus in oratione sua historiam supra scriptam Demadi rhetori, non Demostheni, attribuit; verbaque ipsius C. Gracchi relata.

- 1 Quod in capite superiore a Critolao scriptum esse 10
diximus super Demosthene, id C. Gracchus in
oratione, qua legem Aufeiam dissuasit, in De-
2 maden contulit verbis hisce (*ORF*² p. 242): Nam vos,
Quirites, si velitis sapientia atque virtute uti,
etsi quaeritis, neminem nostrum invenietis sine 15
pretio huc prodire. Omnes nos, qui verba fa-
cimus, aliquid petimus, neque ullius rei causa
quisquam ad vos prodit, nisi ut aliquid auferat.
3 Ego ipse, qui apud vos verba facio, ut vecti-
galia vestra augeatis, quo facilius vestra com- 20
moda et rempublicam administrare possitis,
non gratis prodeo; verum peto a vobis non
pecuniam, sed bonam existimationem atque
4 honorem. Qui prodeunt dissuasuri, ne hanc
legem accipiatis, petunt non honorem a vobis, 25
verum a Nicomede pecuniam; qui suadent, ut
accipiatis, hi quoque petunt non a vobis bonam
existimationem, verum a Mitridate rei fami-
liari suae pretium et praemium; qui autem ex
eodem loco atque ordine tacent, hi vel acerrimi 30
sunt; nam ab omnibus pretium accipiunt et

3 auctorem *II*X | quanto *BZ* || 5 ac lego *B*¹*Z* || 10 superiori *B*¹ ||
12 auferam *Q*¹ aufegam *O*¹*II*X¹ Saufeiam *Gr.* || 14 utier, si *Mdg.* ||
25 suscipiatis *II* || 28 rei] ei *Q* (*Z*) | familiaris *ω* corr. *Mdg.* ||
30 tacent] *ε* placent *ω* pertacent *JGr.* | sacerrimi *Bernays* ||
31 non *QZ* | praemium *II*

omnis fallunt. Vos, cum putatis eos ab his
 rebus remotos esse, inperitis bonam existi-
 mationem; legationes autem a regibus, cum
 putant eos sua causa reticere, sumptus atque
 5 pecunias maximas praebent, item uti in terra
 Graecia, quo in tempore Graecus tragoedus
 gloriae sibi ducebat talentum magnum ob unam
 fabulam datum esse, homo eloquentissimus
 civitatis suae Demades ei respondisse dicitur:
 10 'Mirum tibi videtur, si tu loquendo talentum
 quaesisti? ego, ut tacerem, decem talenta a
 rege accepi.' Item nunc isti pretia maxima ob
 tacendum accipiunt.

XI

15 Verba P. Nigidii, quibus differre dicit 'mentiri' et 'mendacium
 dicere'.

Verba sunt ipsa haec P. Nigidii, hominis in
 studiis bonarum artium praecellentis, quem M. Cicero
 ingenii doctrinarumque nomine summe reveritus est
 20 (*fr. 49 Sw.*): Inter mendacium dicere et mentiri
 distat. Qui mentitur, ipse non fallitur, alterum
 fallere conatur; qui mendacium dicit, ipse fal-
 litur. Item hoc addidit: Qui mentitur, inquit fallit,
 quantum in se est; at qui mendacium dicit, ipse
 25 non fallit, quantum in se est. Item hoc quoque
 super eadem re dicit: Vir bonus inquit praestare
 debet, ne mentiatur, prudens, ne mendacium
 dicat; alterum incidit in hominem, alterum

17 sqq. Non. V p. 441, 11 Gl. Reiff. 29 (Isid. diff. 220; 381)

1 computatis O HX || 2 inperitis δ II || 3 computant BO¹ HX ||
 5 item uti] δ uti ut (ut eras. X) γ || 6 Graecus om. γ || 12 Item
 (s. Idem n. isti: pr.) Seyffert Idem ω | magna Z || 18 artium om. δ ||
 19 summe ueritatis B || 21 non falsus Non. || 27 d. et ne Non. ||
 28 iudicet in homine codd. Nonii

4 non. Varie me hercule et lepide Nigidius tot sententias in eandem rem, quasi aliud atque aliud diceret, disparavit.

XII

Quod Chrysippus philosophus omne verbum ambiguum dubium-
que esse dicit, Diodorus contra nullum verbum ambiguum
esse putat.

1 Chrysippus (*p. 254 Bag.*) ait omne verbum am-
biguum natura esse, quoniam ex eodem duo vel plura
2 accipi possunt. Diodorus autem, cui Crono cogno- 10
mentum fuit: 'nullum' inquit 'verbum est ambiguum,
nec quisquam ambiguum dicit aut sentit, nec aliud
dici videri debet, quam quod se dicere sentit is, qui
3 dicit. At cum ego' inquit 'aliud sensi, tu aliud acce-
pisti, obscure magis dictum videri potest quam am- 15
bigue; ambigui enim verbi natura illa esse debuit, ut,
qui id diceret, duo vel plura diceret. Nemo autem
duo vel plura dicit, qui se sensit unum dicere.'

XIII

Quid Titus Castricius de verbis deque sententia quadam 20
C. Gracchi existimarit; quodque esse eam sine ullo sensus
emolumento docuerit.

1 Apud Titum Castricium, disciplinae rhetoricae
doctorem, gravi atque firmo iudicio virum, legebatur
2 oratio C. Gracchi in P. Popilium. In eius orationis 25
principio conlocata verba sunt accuratius modulatus-
3 que, quam veterum oratorum consuetudo fert. Ea
verba sicuti dixi composita haec sunt (*ORF² p. 238*):
Quae vos cupide per hosce annos adpetistis at-
que voluistis, ea, si temere repudiaretis, abesse 30

8 Quint. VII 9, 1

1 pnigidius Q || 10 cirono ♂ || 14 sensisti (ti ex tis 2) al. ♂ ||
17 quid dic. QN⁰1X || 25 P. om. ♂ || 26 collata Q

non potest, quin aut olim cupide adpetisse aut nunc temere repudiasse dicamini.

Cursus igitur hic et sonus rotundae volubilisque 4
sententiae eximie nos et unice delectabat, tanto id
5 magis, quod iam tunc C. Graccho, viro inlustri et
severo, eiusmodi compositionem fuisse cordi videbamus.
Sed enim, cum eadem ipsa verba saepius petentibus 5
nobis lectitarentur, admoniti a Castricio sumus, ut
consideraremus, quae vis quodve emolumentum eius
10 sententiae foret, neque pateremur, ut aures nostrae
cadentis apte orationis modis eblanditae animum quo-
que nobis voluptate inani perfunderent.

Cumque nos admonitione ista adtentiores fecisset:
'inspicite' inquit 'penitus, quid efficiant verba haec,
15 dicatque mihi, quaeso, aliqui vestrum, an sit ulla
huiusce sententiae gravitas aut gratia: Quae vos
cupide per hosce annos adpetistis atque volu-
istis, ea, si temere repudiaretis, abesse non
potest, quin aut olim cupide adpetisse aut nunc
20 temere repudiasse dicamini. Cui enim omnium 6
hominum in mentem non venit id profecto usu venire,
ut, quod cupide adpetieris, cupide adpetisse et, quod
temere repudiaveris, temere repudiasse dicaris? At si, 7
opinor,' inquit 'ita scriptum esset: "Quae vos per hosce
25 annos adpetistis atque voluistis, ea nunc si repudia-
ritis, abesse non potest, quin aut olim cupide adpetisse
aut nunc temere repudiasse dicamini", si ita' inquit 8
'diceretur, gravior scilicet solidiorque fieret sententia
et acciperet aliquid iustae in audiendo expectationis;
30 nunc autem verba haec cupide et temere, in quibus 9
verbis omne momentum rei est, non in concludenda
sententia tantum dicuntur, sed supra quoque nondum
desiderata ponuntur, et quae nasci oriri ex ipsa
rei conceptione debebant, ante omnino, quam res po-

9 consideremus BZ || 14 quae faciant B qui deficient Z ||
15 dicantque BZ | insit QB¹ || 19 aut nunc] et quod Z

stulat, dicuntur. Nam qui ita dicit: 'si hoc feceris, cupide fecisse diceris', rem dicit sensus alicuius ratione conlectam et consertam; qui vero ita dicit: 'si cupide feceris, cupide fecisse diceris', non longe secus dicit, atque si diceret: 'si cupide feceris, cupide feceris'.
 10 Haec ego' inquit 'admonui, non ut C. Graccho vitio darem — dii enim mentem meliorem mihi! nam, si quicquam in tam fortis facundiae viro vitii vel erroris esse dici potest, id omne et auctoritas eius exhausit et vetustas consumpsit —, sed uti caveretis, ne vos 10 facile praestringeret modulatus aliqui currentis facundiae sonitus atque ut vim ipsam rerum virtutemque verborum prius pensitaretis et, si quidem gravis atque integra et sincera sententia diceretur, tum, si ita videretur, gressibus quoque ipsis orationis et gestibus 15 plauderetis, si vero frigidi et leves et futiles sensus in verba apte numeroque posita includerentur, non esse id secus crederetis, quam cum homines insigni deformitate ac facie deridicula imitantur histriones et gestiunt.

20

XIV

Sobria et pulcherrima Romuli regis responsio circa vini usum.

1 Simplicissima suavitate et rei et orationis L. Piso Frugi usus est in primo annali, cum de Romuli 2 regis vita atque victu scriberet. Ea verba, quae 25 scripsit, haec sunt (*fr. 8 P.*): Eundem Romulum dicunt ad cenam vocatum ibi non multum bi-

6 (Non. I p. 39, 19 'lectum est autem et 'vitium dare' .. sed hoc in incertae auctoritatis scriptoribus invenitur')

3 consertam] Q consectam Z confectam ω || 6 uitium ε (Non.) || 10 consumit Z || 11 perstringeret B II | aliquis Q O² || 12 uim in (Q¹?) B | iparum Z || 13 pensitare Q -ita B || 14 dicere δ | cum si i. uidetur sensibus X || 15 oratoris Eussner || 19 ad facienda ridicula ω corr. mg. cod. Thys. || 22 lemma om. ω add. N² || 24 de om. O¹ IIX || 25 uitam a. uictum II uictus X²

bisse, quia postridie negotium haberet. Ei dicunt: 'Romule, si istud omnes homines faciant, vinum vilius sit'. His respondit: 'immo vero carum, si, quantum quisque volet, bibat; nam ego bibi, quantum volui'.

XV

De 'ludibundo' et 'errabundo' atque id genus verborum productionibus; et quod Laberius sic 'amorabundam' dixit, ut dicitur 'ludibunda' et 'errabunda'; atque inibi, quod Sisenna
10 per huiusmodi verbum nova figura usus est.

Laberius in Lacu Averno mulierem amantem
verbo inusitatus ficto (*v. 57 R.*³) amorabundam dixit. Id verbum Caesellius Vindex in commentario
lectionum antiquarum ea figura scriptum dixit,
15 qua 'ludibunda' et 'ridibunda' et 'errabunda' dicitur ludens et ridens et errans. Terentius autem Scaurus, divi Hadriani temporibus grammaticus vel nobilissimus, inter alia, quae de Caeselli erroribus composuit, in hoc quoque verbo errasse eum scripsit (*fr.*
20 *9 K.*), quod idem esse putaverit 'ludens' et 'ludibunda', 'ridens' et 'ridibunda', 'errans' et 'errabunda'. Nam 'ludibunda' inquit et 'ridibunda' et 'errabunda' ea dicitur, quae ludentem vel ridentem vel errantem agit aut simulat.

25 Sed qua ratione Scaurus adductus sit, ut Caesellium in eo reprehenderet, non hercle reperiēbamus. Non est enim dubium, quin haec genere ipso duntaxat idem significant, quod ea demonstrant, a quibus

15 Serv. pl. ecl. VI 58 Non. II 103, 10 = CGL V 640, 71
21 sqq. GLK I 402, 30 II 137, 16 (Serv. A. VI 732 X 341 Isid. X 181 CGL IV 366, 13)

2 istuc γ Z || 3 Is X || 4 quis O | bibit n. e. bibam (bi ss.) X ||
14 electionum δ | ea] QZ ex ω ex ea Q³ | dictum scripsit JGr. ||
15 et rid.] II om. ω || 18 alia] Z illa ω

- producuntur. Quid esset autem ludentem agere vel imitari, non intellegere videri maluimus quam insimulare eum tamquam ipsum minus intellegentem.
- 5 Quin magis Scaurum oportuit commentaria Caeselli criminantem hoc ab eo praeteritum requirere, quod non dixerit, an quid et quantulum differret a 'ludibundo' 'ludens' et 'ridibundo' 'ridens' et 'errabundo' 'errans' ceteraque, quae horum sunt similia, an a principalibus verbis paulum aliquid distarent, et quam omnino vim haberet particula haec extrema eiusmodi 10
- 6 vocabulis addita. Hoc enim fuit potius requirendum in istiusmodi figurae tractatu, sicuti requiri solet in 'vinulento' et 'lutulento' et 'turbulento', vacuane et inanis sit istaec productio, cuiusmodi sunt, quae παραγωγὰς Graeci dicunt, an extrema illa particula habeat 15 aliquid suae propriae significationis.
- 7 Cum reprehensionem autem illam Scauri notaremus, in memoriam nobis rediit, quod Sisenna in quarto historiarum (*fr. 55 P.*) eiusdem figurae verbo ita usus est. Populabundus inquit agros ad op- 20 pidum pervenit, quod scilicet significat 'cum agros popularetur', non, ut Scaurus in consimilibus verbis ait, 'cum populantem ageret' vel 'cum imitaretur'.
- 8 Sed inquiringibus nobis, quaenam ratio et origo esset huiusmodi figurae 'populabundus' et 'errabun- 25 dus' et 'laetabundus' et 'ludibundus' multorumque aliorum id genus verborum, ἐν ἐπιβόλῃς hercle Apollinaris noster videri sibi ait particulam istam postremam, in quam verba talia exeunt, vim et copiam et

18 Non. VII p. 471, 23 'Sisenna hist. lib. IV: protinus agros populabundos ad Nuceriam ('Numeriam' codd.) convertit'

6 differet **NOX**¹ -erre **Z** || 7 et rid. rid.] **X** om. **ω** || 8 que om. **Q**¹ quae om. *rell.* | sunt om. **NOII** || 13 et lut. om. **δ** || 14 istec **N** ista et **δ** ista haec **OIIIX** | Πὰρὰ τὸ γὰρ **BZ** || 26 multorum (et m. **Q**²) **Q** || 28 extremam **II**

quasi abundantiam rei, cuius id verbum esset, demonstrare, ut 'laetabundus' is dicatur, qui abunde laetus sit, et 'errabundus', qui longo atque abundanti errore sit, ceteraque omnia ex ea figura ita dici ostendit, ut
 5 productio haec et extremitas largam et fluentem vim et copiam declararet.

XVI

Quod Graecorum verborum quorundam difficillima est in Latinam linguam mutatio, velut quod Graece dicitur πολυ-
 10 πραγμοσύνη.

Adieci mus saepe animum ad vocabula rerum non 1
 paucissima, quae neque singulis verbis, ut a Graecis, neque, si maxime pluribus eas res verbis dicamus, tam dilucide tamque apte demonstrari Latina oratione
 15 possunt, quam Graeci ea dicunt privis vocibus. Nuper 2
 etiam cum adlatus esset ad nos Plutarchi liber et eius libri indicem legissemus, qui erat περί πολυ-
 πραγμοσύνης, percontanti cuipiam, qui et litterarum et vocum Graecarum expers fuit, cuiusnam liber et
 20 qua de re scriptus esset, nomen quidem scriptoris statim diximus, rem, de qua scriptum fuit, dicturi haesimus. Ac tum quidem primo, quia non satis 3
 commode opinabar interpretaturum esse, si dicerem librum scriptum 'de negotiositate', aliud institui aput
 25 me exquirere, quod, ut dicitur, verbum de verbo expressum esset. Nihil erat prorsus, quod aut memi- 4
 nissem legere me aut, si etiam vellem fingere, quod non insigniter asperum absurdumque esset, si ex multitudi-
 tudine et negotio verbum unum compingerem, sicuti

25 Ter. Ad. prol. 11, cfr. Otto, Sprichw. p. 367

1 esset et BZ | demonstraret ut O¹ II || 3 sit] est B¹ || 5 affluen-
 tem Eussner || 6 declaret B || 9 ΠΟΝΤΡΔΧΜΩCΥΝΕ BZ om. ω ||
 15 prius δ || 16 ablatu Q¹ | fuisset II || 21 scriptus JGr. ||
 23 interpretatorum BZ | <me> esse Hertz || 28 <velut> si Sk.

'multiiuga' dicimus et 'multicolora' et 'multiformia'
 5 Sed non minus inlepidè ita diceretur, quam si interpretari voce una velis *πολυφιλίαν* aut *πολυτροπίαν*
 6 aut *πολυσαρκίαν*. Quamobrem, cum diutule tacitus in cogitando fuisset, respondi tandem non videri mihi
 7 significari eam rem posse uno nomine et idcirco iuncta oratione, quid vellet Graecum id verbum, pararam dicere.

'Ad multas igitur res adgressio earumque omnium rerum actio *πολυπραγμοσύνη*' inquam 'Graece dicitur, 10 de qua hunc librum compositum esse inscriptio ista indicat.' Tum ille opicus verbis meis inchoatis et inconditis adductus virtutemque esse *πολυπραγμοσύνην* ratus: 'hortatur' inquit 'nos profecto nescio quis hic Plutarchus ad negotia capessenda et ad res ob- 15 eundas plurimas cum industria et celeritate nomenque ipsius virtutis, de qua locuturus esset, libro ipsi, sicuti dicis, non incommode praescripsit.' 'Minime' inquam 'vero; neque enim ista omnino virtus est, cuius Graeco nomine argumentum hoc libri demonstratur, neque 20 id, quod tu opinare, aut ego me dicere sentio aut Plutarchus facit. Deterret enim nos hoc quidem in libro, quam potest maxime, a varia promiscaque et non necessaria rerum cuiuscemodi plurimarum et cogitatione et petitione. Sed huius' inquam 'tui erroris 25 culpam esse intellego in mea scilicet infacundia, qui ne pluribus quidem verbis potuerim non obscurissime dicere, quod a Graecis perfectissime verbo uno et planissime dicitur.'

4 Macr. VII 11, 3

4 ΠΟΛΥΠΡΑΓΜΟΣΥΝΗ BZ || 6 et om. Q || 7 pararam Sk. ||
 14 ratus Btl. iratus QZ Tratus B om. γ | orator B | nos] om. O
 nos δ || 15 ad resoluendas B || 20 argumento (Q) BZ || 23 a
 uaria] ε auaritia (s. -cia) ω || 24 cuiuscemodi X¹ eiuscemodi ε

XVII

Quid significet in veteribus praetorum edictis: 'qui flumina retanda publice redempta habent'.

Edicta veterum praetorum sedentibus forte 1
 5 nobis in bibliotheca templi Traiani et aliud quid
 quaerentibus cum in manus incidissent, legere atque
 cognoscere libitum est. Tum in quodam edicto 2
 antiquiore ita scriptum invenimus: Qui flumina
 retanda publice redempta habent, si quis eorum
 10 ad me eductus fuerit, qui dicatur, quod eum ex
 lege locationis facere oportuerit, non fecisse.
 Retanda igitur quid esset, quaerebatur. 3

Dixit ibi quispiam nobiscum sedens amicus meus 4
 in libro se Gavi de origine vocabulorum VII.
 15 (fr. 7 L.) legisse 'retas' vocari arbores, quae aut ripis
 fluminum eminerent aut in alveis eorum extarent,
 appellatasque esse a retibus, quod praetereuntes naves
 impedirent et quasi inretirent; idcircoque sese arbitrari
 'retanda' flumina locari solita esse, id est purganda,
 20 ne quid aut morae aut periculi navibus in ea virgulta
 incidentibus fieret.

XVIII

Qua poena Draco Atheniensis in legibus, quas populo Athe-
 niensi scripsit, fures adfecerit, et qua postea Solon, et qua
 25 item decemviri nostri, qui duodecim tabulas scripserunt;
 atque inibi adscriptum, quod apud Aegyptios furta licita et
 permissa sunt, apud Lacedaemonios autem cum studio quo-
 que adfectata et pro exercitio utili celebrata; ac praeterea
 M. Catonis de poeniendis furtis digna memoria sententia.

30 Draco Atheniensis vir bonus multaque esse pruden-
 tia existimatus est iurisque divini et humani peritus

15 Fest. p. 273, 34

2 qui *Carrio* quod ω || 3 *reptanda* ω *corr.* II³ || 5 qui X ||
 6 *requerentibus* γ || 10 *fuerat* BZ || 12 *reptanda* Z || 14 *garii* Q¹
 gabii II | VII. *om.* δ || 15 *refertas* δ | aut *om.* B aut ex NO II X³ ||
 18 *esse* δ || 19 *uocari* Q *lotam ex rotam* Z || 24 *et alt.* ei Q¹ BZ ||
 29 M. *om.* δ

2 fuit. Is Draco leges, quibus Athenienses uterentur,
 3 primus omnium tulit. In illis legibus furem cuius-
 modicumque furti supplicio capitis poeniendum esse
 4 et alia pleraque nimis severe censuit sanxitque. Eius
 igitur leges, quoniam videbantur impendio acerbiores, 5
 non decreto iussoque, set tacito inlitteratoque Athe-
 5 niensium consensu oblitteratae sunt. Postea legibus
 aliis mitioribus a Solone compositis usi sunt. Is Solon
 e septem illis inclutis sapientibus fuit. Is sua lege
 in fures non, ut Draco antea, mortis, sed dupli poena 10
 vindicandum existimavit.

6 Decemviri autem nostri, qui post reges exactos
 leges, quibus populus Romanus uteretur, in XII tabu-
 lis scripserunt, neque pari severitate in poeniendis om-
 nium generum furibus neque remissa nimis lenitate 15
 7 usi sunt. Nam (*VIII 13 sqq.*) furem, qui manifesto
 furto pressus esset, tum demum occidi permiserunt,
 si aut, cum faceret furtum, nox esset, aut interdiu
 8 telo se, cum prenderetur, defenderet. Ex ceteris autem
 manifestis furibus liberos verberari addicique iusserunt 20
 ei, cui furtum factum esset, si modo id luci fecissent
 neque se telo defendissent; servos item furti manifesti
 pressos verberibus adfici et e saxo praecipitari, sed
 pueros inpuberes praetoris arbitratu verberari voluerunt
 9 noxiamque ab his factam sarciri. Ea quoque furta, 25
 quae per lancem liciumque concepta essent, proinde
 ac si manifesta forent, vindicaverunt.

2 Plut. Solon. 17 12 sqq. Gai. III 183 sqq. Paul. sent.
 II 31 Inst. IV 1 Dig. XLVII 2 Leg. coll. 7 (Non. IV p. 310, 10)
 16 sqq. l. l. XX 1, 7 Cic. pro Tull. 47 sqq. pro Mil. III 9 Quint.
 V 10, 88; 14, 18 VII 6, 8 Dig. IX 2, 4, 1 19 sqq. l. l. Gai.
 IV 111 26 l. l. (Paul. p. 117, 2)

2 furum **OX** || 5 itaque **II** || 8 a solonibus **X** || 10 duplici
Q¹ II X² || 14 puniendis itaque omnium **δ** unde aequae (*praetule-*
rim adaeque) o. *Schoell* utique o. *HJMueller* || 16 *malim* <in>
 man. vel manifesti furti || 21 modum **OX** nondum **X²** | lucri **Q** ||
 25 noxamque **QB**

Sed nunc a lege illa decemvirali discessum est.¹⁰
 Nam si qui super manifesto furto iure et ordine ex-
 periri velit, actio in quadruplum datur. Manifestum¹¹
 autem furtum est, ut ait Masurius (*fr. 7 H. iur. civ.*
⁵ *126 Br.*), quod deprehenditur, dum fit. Faciendi
 finis est, cum perlatum est, quo ferri coeperat.
 Furti concepti, item oblatis, tripli poena est.¹²

Sed quod sit 'oblatum', quod 'conceptum' et plera-
 que alia ad eam rem ex egregiis veterum moribus
¹⁰ accepta neque inutilia cognitu neque iniucunda, qui
 legere volet, inveniet Sabini librum, cui titulus est
 de furtis. In quo (*fr. 7 H. 3—5 Br.*) id quoque scrip-¹³
 tum est, quod volgo inopinatum est, non hominum
 tantum neque rerum moventium, quae auferri occulte
¹⁵ et subripi possunt, sed fundi quoque et aedium fieri
 furtum; condemnatum quoque furti colonum, qui fundo,
 quem conduxerat, vendito possessione eius dominum
 intervertisset. Atque id etiam, quod magis inopinabile¹⁴
 est, Sabinus dicit furem esse hominis iudicatum, qui,
²⁰ cum fugitivus praeter oculos forte domini iret, obtentu
 togae tamquam se amiciens, ne videretur a domino,
 obstitisset.

Aliis deinde furtis omnibus, quae (*VIII 16*) 'nec¹⁵
 manifesta' appellantur, poenam imposuerunt dupli. Id¹⁶
²⁵ etiam memini legere me in libro Aristonis iurecon-
 sulti, hautquaquam indocti viri, (*fr. 1 H. II 2 p. 393 Br.*)
 apud veteres Aegyptios, quod genus hominum constat
 et in artibus reperiendis sollertes extitisse et in cogni-
 tione rerum indaganda sagaces, furta omnia fuisse licita
³⁰ et impunita.

1 sqq. l. l. Gai. IV 111; 173 Serv. A. VIII 205 14 sqq.
 Gai. II 51 Dig. XLI 3, 38 27 Diod. I 80

1 decessum (dic. Q) QZ || 2 quis O || 6 est alt. om. BZ || 7 tri-
 plici Q || 9 eam] eandem B || 14 quo O¹X² | offerri IIX efferri O¹ ||
 20 fugitivus ω praeter Q || 22 abstisset δ || 28 cogitatione δ ||
 30 poenita X

- 17 Aput Lacedaemonios quoque, sobrios illos et acres viros, cuius rei non adeo ut Aegyptiis fides longinqua est, non pauci neque ignobiles scriptores, qui de moribus legibusque eorum memorias condiderunt, ius atque usum fuisse furandi dicunt, idque a iuventute eorum non ad turpia lucra neque ad sumptum libidini praebendum comparandamve opulentiam, sed pro exercitio disciplinaque rei bellicae factitatum, quod et furandi sollertia et adsuetudo acueret firmaretque animos adulescentium et ad insidiarum astus et ad vigiliandi tolerantiam et ad obrepenti celeritatem.
- 18 Sed enim M. Cato in oratione, quam de praeda militibus dividenda scripsit, vehementibus et illustribus verbis de impunitate peculatus atque licentia conqueritur. Ea verba, quoniam nobis inpense placuerant, adscripsimus (*LXX 1 J.*): Fures inquit privatorum furtorum in nervo atque in compedibus aetatem agunt, fures publici in auro atque in purpura.
- 19 Quam caste autem ac religiose a prudentissimis viris, quid esset 'furtum', definitum sit, praetereundum non puto, ne quis eum solum esse furem putet, qui occulte tollit aut clam subripit. Verba sunt Sabini ex libro iuris civilis secundo (*fr. 2 H. 113 Br.*): Qui alienam rem adtrectavit, cum id se invito domino facere iudicare deberet, furti tenetur.
- 20 Qui alienam rem adtrectavit, cum id se invito domino facere iudicare deberet, furti tenetur.
- 21 Item alio capite (*fr. 3 H. 119 Br.*): Qui alienum tacens lucri faciendi causa sustulit, furti obstringitur, sive scit, cuius sit, sive nescit.
- 22 Haec quidem sic in eo, quo nunc dixi, Sabinus

27 Dig. XLVII 2, 43, 4

2 aegyptiorum X¹ || 6 ad prius] ob O HX || 7 exercitioque X¹ || 8 et] N¹X ex ω ea Mdg. haec Hertz || 10 et om. Q | ad om. BZ | astus] O (?) actus ω || 11 ad obr.] ♂ ob rependi N O¹ ob repetendi O HX || 15 placuerunt OX || 18 publice X unde rei publicae Boot || 20 prudentibus B || 27 al. quid iacens Dig. || 30 que Z

scripsit de rebus furti faciendi causa adtrectatis. Sed 23
meminisse debemus secundum ea, quae supra scripsi,
furtum sine ulla quoque adtrectatione fieri posse sola
mente atque animo, ut furtum fiat, adnitente. Quo- 24
s circa ne id quidem Sabinus (*fr. 4 H. 127 Br.*) dubi-
tare se ait, quin dominus furti sit condemnandus, qui
servo suo, uti furtum faceret, imperavit.

A. GELLII
NOCTIVM ATTICARVM LIBER DVODECIMVS

I

Dissertatio Favorini philosophi, qua suasit nobili feminae, uti liberos, quos peperisset, non nutricum adhibitarum, sed suo sibi lacte aleret.

1 Nuntiatum quondam est Favorino philosopho 5
nobis praesentibus uxorem auditoris sectatorisque sui
paululum ante enixam auctumque eum esse nato filio.
2 'Eamus' inquit 'et puerum visum et patri gratulatum.'
3 Is erat loci senatorii ex familia nobiliore. Imus una,
qui tum aderamus, prosecutique eum sumus ad domum, 10
4 quo pergebat, et cum eo simul introgressi sumus. Tum
in primis aedibus complexus hominem congratulatus-
que adsedit. Atque ubi percontatus est, quam diuti-
num puerperium et quam laboriosi nixus fuissent,
puellamque defessam labore ac vigilia somnum capere 15
cognovit, fabulari instituit prolixius et: 'nihil' inquit
5 'dubito, quin filium lacte suo nutritura sit.' Sed cum
mater puellae parcendum esse ei diceret adhibendas-
que puero nutrices, ne ad dolores, quos in enitendo
tulisset, munus quoque nutritionis grave ac difficile 20

3 habitarum BZ aliarum Q || 4 sibi suo ♂ sibi om. II ||
8 puer /// Q puer X¹ puerperam NO II || 9 Is enim II || 13 ubi] II
om. N ibi ω || 17 cum om. ♂ || 20 minus B¹ZX¹

accederet, 'oro te,' inquit 'mulier, sine eam totam integram matrem esse filii sui. Quod est enim hoc contra 6 naturam imperfectum atque dimidiatum matris genus peperisse ac statim a sese abiecisse? aluisse in utero sanguine suo nescio quid, quod non videret, non alere 5 nunc suo lacte, quod videat, iam viventem, iam hominem, iam matris officia inplorantem? An tu quoque' inquit 7 'putas naturam feminis mammarum ubera quasi quosdam venustiores naevulos non liberum alendorum, sed ornandi pectoris causa dedisse? Sic enim, quod a 8 vobis scilicet abest, pleraeque istae prodigiosae mulieres fontem illum sanctissimum corporis, generis humani educatorem, arefacere et extinguere cum periculo quoque aversi corruptique lactis laborant, tamquam pulcritudinis sibi insignia devenustet, quod quidem faciunt 15 eadem vecordia, qua quibusdam commenticiis fraudibus nituntur, ut fetus quoque ipsi in corpore suo concepti abortiantur, ne aequor illud ventris inrugetur ac de gravitate oneris et labore partus fatiscat. Quod cum 9 sit publica detestatione communique odio dignum in 20 ipsis hominem primordiis, dum fingitur, dum animatur, inter ipsas artificis naturae manus interfectum ire, quantulum hinc abest iam perfectum, iam genitum, iam filium proprii atque consueti atque cogniti sanguinis alimonia privare?

"Sed nihil interest," — hoc enim dicitur — "dum 10 alatur et vivat, cuius id lacte fiat." Cur igitur iste, qui 11 hoc dicit, si in capessendis naturae sensibus tam obscur-
duit, non id quoque nihil interesse putat, cuius in cor-

18 Ov. am. II 14, 7

22 Ov. m. XV 218

1 accideret δ || 8 libera BZ || 9 torulos Stephanus || 12 frontem X¹ fecerunt Q (B) om. Z | sanctissimi ω corr. ε || 13 per.] p (lacuna rel. B) QB om. lac. rel. Z || 15 deueniunt Q de'mit (tat ss.) B de (lac. rel.) Z || 17 contempti Z || 18 abortiantur B | necor QB ue cor Z | ac ne Mdg. || 23 hinc ad bestiam B¹ || 27 et cuius BZ || 28 obsorduit (-buit Z) BZ

pore cuiusque ex sanguine concretus homo et coalitus
 12 sit? an quia spiritu multo et calore exalbuit, non idem
 13 sanguis est nunc in uberibus, qui in utero fuit? nonne
 hac quoque in re sollertia naturae evidens est, quod,
 postquam sanguis ille opifex in penetralibus suis omne 5
 corpus hominis finxit, adventante iam partus tempore
 in supernas se partis perfert, ad fovenda vitae atque
 lucis rudimenta praesto est et recens natis notum et
 14 familiarem victum offert? Quamobrem non frustra
 creditum est, sicuti valeat ad fingendas corporis atque 10
 animi similitudines vis et natura seminis, non secus
 ad eandem rem lactis quoque ingenia et proprietates
 15 valere. Neque in hominibus id solum, sed in pecu-
 dibus quoque animadversum. Nam si ovium lacte
 haedi aut caprarum agni alantur, constat ferme in his 15
 lanam duriores, in illis capillum gigni teneriores.
 16 In arboribus etiam et frugibus maior plerumque vis
 et potestas est ad earum indolem vel detrectandam
 vel augendam aquarum atque terrarum, quae alunt,
 quam ipsius, quod iacitur, seminis, ac saepe videas 20
 arborem laetam et nitentem in locum alium transpo-
 17 sitam deterius terrae suco deperisse. Quae, malum,
 igitur ratio est nobilitatem istam nati modo hominis
 corpusque et animum bene ingeniatis primordiis in-
 choatum insitivo degenerique alimento lactis alieni 25
 corrumpere? praesertim si ista, quam ad praebendum
 lactem adhibebitis, aut serva aut servilis est et, ut
 plerumque solet, externae et barbarae nationis est, si
 improba, si informis, si inpudica, si temulenta est;
 nam plerumque sine discrimine, quaecumque id tem- 30
 18 poris lactans est, adhiberi solet. Patiémurne igitur

3 sqq. Macr. V 11, 14 sqq.
 Cic. off. II 15, 53 Liv. V 54, 6

22 sq. XIII 12, 8 XV 31, 4
 24 Plant. Mil. 731

1 quo alitus ♂ || 5 penetrabilibus Z || 6 effinxit atque aluit
 Macr. || 7 profert BOIX | et ad QZ || 27 lac tunc N² lacte
 Ritschl || 30 pleraque X¹ || 31 lactens ZONX

infantem hunc nostrum pernicioso contagio infici et spiritum ducere in animum atque in corpus suum ex corpore et animo deterrimo? Id hercle ipsum est, 19 quod saepenumero miramur, quosdam pudicarum mulierum liberos parentum suorum neque corporibus neque animis similes existere. Scite igitur et perite 20 noster Maro, quod, cum versus illos Homeri (*Il. XVI 33*) consecraretur:

οὐκ ἄρα σοί γε πατήρ ἦν ἱππότα Πηλεὺς,
10 οὐδὲ θετίς μήτηρ· γλαυκὴ δέ σε τίκτε θάλασσα

πέτραι τ' ἠλίβατοι, ὅτι τοι νόος ἐστὶν ἀπηνής,
non-partionem solam tamquam ille, quem sequebatur,
sed alituram quoque feram et saevam criminatus est;
15 addidit enim hoc de suo (*A. IV 367*):

Hyrcanaeque admorunt ubera tigres,
quoniam videlicet in moribus inolescendis magnam fere partem ingenium altricis et natura lactis tenet, quae iam a principio imbuta paterni seminis concre- 20 tione ex matris etiam corpore et animo recentem indolem configurat.

Et praeter haec autem, quis illud etiam neglegere 21 aspernarique possit, quod, quae partus suos deserunt ablegantque a sese et aliis nutriendos dedunt, vinculum 25 illud coagulumque animi atque amoris, quo parentes cum filiis natura consociat, interscindunt aut certe quidem diluunt deteruntque? Nam ubi infantis alior- 22 sum dati facta ex oculis amolitiost, vigor ille maternae flagrantiae sensim atque paulatim restringitur, omnis-

1 et om. Q || 8 consecraret II || 9 πηλεὺς οὐκ Macr. || 12 ἐστὶν] ET BZ EΠN NHX || 13 partitionem O¹HX¹ | sicut ille Macr. || 16 hyrcan(a)e (a)equae ZO II || 17 q. scilicet Q || 18 nutricis ing. Macr. | naturam δ || 19 imbutam Mdg. || 21 configurant II || 23 deserant Q || 24 ded'unt Q || 26 naturam X | consociant O IIZ sociant X || 27 deseruntque B || 29 restringitur Z

que inpatientissimae sollicitudinis strepitus consilescit, neque multo minor amendati ad nutricem aliam filii
 23 quam morte amissi obliuiscunt. Ipsius quoque infantis adfectio animi, amoris, consuetudinis in ea sola, unde alitur, occupatur et proinde, ut in expositis usu venit, 5 matris, quae genuit, neque sensum ullum neque desiderium capit. Ac propterea oblitteratis et abolitis nativae pietatis elementis, quicquid ita educati liberi amare patrem atque matrem videntur, magnam fere partem non naturalis ille amor est, sed civilis et opi- 10 nabilis.

24 Haec Favorinum dicentem audiui Graeca oratione. Cuius sententias communis utilitatis gratia, quantum meminisse potui, rettuli, amoenitates vero et copias ubertatesque verborum Latina omnis facundia vix 15 quadam indipisci potuerit, mea tenuitas nequaquam.

II

Quod Annaeus Seneca iudicans de Q. Ennio deque M. Tullio levi futtilique iudicio fuit.

1 De Annaeo Seneca partim existimant ut de 20 scriptore minime utili, cuius libros adtingere nullum pretium operae sit, quod oratio eius vulgaria videatur et protrita, res atque sententiae aut inepto inanique impetu sint aut levi et quasi dicaci argutia, eruditio autem vernacula et plebeia nihilque ex veterum scriptis 25 habens neque gratiae neque dignitatis. Alii vero elegantiae quidem in verbis parum esse non infitias

20 sqq. Fronto p. 155 sq.; 224 N.
 128 sqq.

26 sqq. Quint. X 1,

2 amendatio O¹ commendati X a commendati QZB² ||
 4 amoris consuetudine Eussner || 10 icinilis Z | inopinabilis QZ ||
 16 quaedam ω corr. Eussner quidem σ || 22 vulgarias BZ vul-
 garis ω corr. JGr. || 23 protracta (et ex t) Q || 24 aut σ aut
 ut ω | q. dicacis X causidicali Vogel | argutiae BZ

eunt, sed et rerum, quas dicat, scientiam doctrinam-
que ei non deesse dicunt et in vitiis morum obiur-
gandis severitatem gravitatemque non invenustam.
Mihi de omni eius ingenio deque omni scripto iudi-
cium censuramque facere non necessum est; sed quod
de M. Cicerone et Q. Ennio et P. Vergilio iudi-
cavit, ea res cuiusmodi sit, ad considerandum ponemus.

In libro enim vicesimo secundo epistularum
moralium, quas ad Lucilium composuit (p. 600 sq. H.),
deridiculos versus Q. Ennium de Cetego antiquo viro
fecisse hos dicit (351 M. 222 B.):

is dictust ollis popularibus olim,
qui tum vivebant homines atque aevum agi-
tabant,

flos delibatus populi Suada(e)que medulla.

Ac deinde scripsit de isdem versibus verba haec: Ad-
miror eloquentissimos viros et deditos Ennio
pro optimis ridicula laudasse. Cicero certe
inter bonos eius versus et hos refert. Atque id
etiam de Cicerone dicit: Non miror inquit fuisse,
qui hos versus scriberet, cum fuerit, qui lau-
daret; nisi forte Cicero summus orator agebat
causam suam et volebat hos versus videri bo-
nos. Postea hoc etiam addidit insulsissime: Aput
ipsum quoque inquit Ciceronem invenies etiam
in prosa oratione quaedam, ex quibus intellegas
illum non perdidisse operam, quod Ennium
legit. Ponit deinde, quae apud Ciceronem repre-
hendat quasi Enniana, quod ita scripserit in libris
de republica (V 9, 11): ut Menelao Laconi quae-

1 dicat] asserit II || 6 marco 00X || 7 cuiusmodi γ || 12 dictus
tollis (tolleres X) || dictus Cic. Brut. XV 58 || 13 agebant
codd. Cic. || 15 Suadaeque Cic. l. l. (Cat. XIV 50 Quint. II 15, 4)
suada || 16 scribit γ || 17 sed Sk. || 28 et] cum Haase; fortasse
post bonos excidit et suos; suos pro hos Sk. || 29 qui ita scrip-
serat X || 30 de re pro menelao Q libro de re p. V: Menelao Sk.

dam fuit suaviloquens iucunditas, et quod alio in loco dixerit (*ibid.*): breviloquentiam in dicendo scolat. Atque ibi homo nugator Ciceronis errores deprecatur et: non fuit inquit Ciceronis hoc vitium, sed temporis; necesse erat haec dici, cum illa 5 legerentur. Deinde adscribit Ciceronem haec ipsa interposuisse ad effugiendam infamiam nimis lascivae orationis et nitidae.

10 De Vergilio quoque eodem in loco verba haec ponit: Vergilius quoque noster non ex alia causa 10 duos quosdam versus et enormes et aliquid supra mensuram trahentis interposuit, quam ut Ennianus populus agnosceret in novo carmine aliquid antiquitatis.

11 Sed iam verborum Senecae piget; haec tamen 15 inepti et insubidi hominis ioca non praeteribo: Quidam sunt inquit tam magni sensus Q. Ennii, ut, licet scripti sint inter hircosos, possint tamen inter unguentatos placere; et, cum reprehendisset versus, quos supra de Ceteo posuimus: qui 20 huiusmodi inquit versus amant, liqueat tibi eosdem admirari et Soterici lectos.

12 Dignus sane Seneca videatur lectione ac studio adolescentium, qui honorem coloremque veteris orationis Soterici lectis compararit quasi minimae scilicet 25

13 gratiae et relictis iam contemptisque. Audias tamen commemorari ac referri pauca quaedam, quae idem ipse Seneca bene dixerit, quale est illud, quod in hominem avarum et avidum et pecuniae sitientem dixit: Quid enim refert, quantum habeas? multo 30 illud plus est, quod non habes. Benene hoc? bene sane; sed adolescentium indolem non tam iuvant, quae bene dicta sunt, quam inficiunt, quae pessime,

18 ut om. δ || 19 tamen <et> Hense | reprehendissent BZ ||
21 liqueant δ X | sibi ω corr. Gr. || 23 Indignus Sk. | sane om. δ ||
31 Benene] B bene neque Z bene ω || 32 bene sane] B sane bene ω ||
33 pess.] sepiissime δ

multoque tanto magis, si et plura sunt, quae deteriora sunt, et quaedam in his non pro enthymemate aliquo rei parvae ac simplicis, sed in re ancipiti pro consilio dicuntur.

5

III

Lictoris vocabulum qua ratione conceptum ortumque sit; et super eo diversae sententiae Valgi Rufi et Tulli Tironis.

Valgius Rufus in secundo librorum, quos in-1
scripsit de rebus per epistulam quaesitis (*p. 163 U.*),
10 'lictorem' dicit a 'ligando' appellatum esse, quod, cum
magistratus populi Romani virgis quempiam verberari
iussissent, crura eius et manus ligari vincirique a
viatore solita sint, isque, qui ex conlegio viatorum
officium ligandi haberet, 'lictor' sit appellatus; utitur-
15 que ad eam rem testimonio M. Tulli verbaque eius
refert ex oratione, quae dicta est pro C. Rabirio
(*IV 13*): Lictor, inquit conliga manus. Haec ita 2
Valgius.

Et nos sane cum illo sentimus; sed Tiro Tullius, 3
20 M. Ciceronis libertus, 'lictorem' vel a 'limo' vel a
'licio' dictum scripsit (*p. 8 L.*): Licio enim trans-
verso, quod 'limum' appellatur, qui magistra-
tibus inquit praeministrabant, cincti erant.

Si quis autem est, qui propterea putat probabilius 4
25 esse, quod Tiro dixit, quoniam prima syllaba in
'lictore', sicuti in 'licio', producta est et in eo verbo,
quod est 'ligo', correpta est, nihil ad rem istud per-

10 sqq. Non. I p. 51, 26 'lictoris proprietatem a ligando dictam vetustas putat eqs.' Paul. p. 116, 16 Gl. Reiff. 30
21 sqq. Grom. lat. I p. 29, 15; 167, 18; 366, 18 L. Serv. A. XII 120
Isid. XV 14, 2 XIX 22, 26; 33, 4

2 ΕΝΘΥΜΗΜΑΤΕ ΒΖ -ΜΗΜΑΤὰ fere ΝΟ(X) ethimema-
ta II | aliquid δ || 7 Tironis Btl. ciceronis Ο'X ciceronis uersus
accepti (ex lemm. sq.) ω || 12 uinciri II || 13 is qui δ <et inde>
is Mms. || 27 rem istuc ΒΝΟ II istem rem X

tinet. Nam sicut a 'ligando' 'lictor', et a 'legendo' 'lector' et a 'viendo' 'vitor' et 'tuendo' 'tutor' et 'struendo' 'structor' productis, quae corripiebantur, vocalibus dicta sunt.

IV

5

Versus accepti ex Q. Ennii septimo annalium, quibus depingitur finitorque ingenium comitasque hominis minoris erga amicum superiorem.

- 1 Descriptum definitumque est a Quinto Ennio in
annali septimo graphice admodum sciteque sub
historia Gemini Servili, viri nobilis, quo ingenio, qua
comitate, qua modestia, qua fide, qua linguae parsimonia,
qua loquendi oportunitate, quanta rerum antiquarum
morumque veterum ac novorum scientia
quantaque servandi tuendique secreti religione, quali-
bus denique ad muniendas vitae molestias fomentis,
levamentis, solaciis amicum esse conveniat hominis
2 genere et fortuna superioris. Eos ego versus non
minus frequenti adsiduoque memoratu dignos puto
3 quam philosophorum de officiis decreta. Ad hoc color
quidam vetustatis in his versibus tam reverendus est,
suavitas tam inpromisca tamque a fuce omni remota
est, ut mea quidem sententia pro antiquis sacratisque
amicitiae legibus observandi, tenendi colendique sint.
4 Quapropter adscribendos eos existimavi, si quis iam
statim desideraret (294 M. 194 B.):

haece locutus vocat, quocum bene saepe
libenter

3 (Serv. A. I 704 GLK VI 493, 2)

1 sic a l. l., ut a σ || 2 uiuendo uictor ω corr. Lachmann, cfr. GLK VI 56, 17 uincendo uictor ε || 7 fingiturque B || 9 diff. σ || 10 VIII. Hug | gratifice Q || 16 minuenda ε || 22 que om. Q¹ || 27 h(a)ec elocutus ω corr. B² | quocum] TY quodcum (quod eum Q) ω

mensam sermonesque suos rerumque suarum
 comiter inpartit, magnam cum lassus diei
 partem fuisset de summis rebus regundis
 consilio indu foro lato sanctoque senatu;
 5 cui res audacter magnas parvasque iocumque
 eloqueretur et † cuncta malaque et bona
 dictu
 evomeret, si qui vellet, tutoque locaret,
 quocum multa volup <ac> gaudia clamque
 10 palamque;
 ingenium, cui nulla malum sententia suadet
 ut faceret facinus levis aut malus; doctus,
 fidelis,
 suavis homo, facundus, suo contentus, bea-
 15 tus,
 scitus, secunda loquens in tempore, commo-
 dus, verbum
 paucum, multa tenens antiqua sepulta, ve-
 tustas
 20 quem facit et mores veteresque novosque
 tenentem,
 multorum veterum leges divumque hominum-
 que;
 prudenter qui dicta loquive tacereve posset:
 25 hunc inter pugnas compellat Servilius sic.

2 comitum Z | impartit II congeriem partit Vahlen | die δ ||
 3 parte γ | recundis QB fecundis Z || 6 cuncta malusque (cunc-
 tam aliisque N) γ cuncta <ei> Vahlen c. <simul> Hug nec (et
 haud Bergk) cunctans Marx, D. Litt.-Zt. 1888, 1367 cl. cui iuxta
 Maehly; scribendum puto eloqueretur sed (= sine cfr. Paul.
 p. 336, 4 Neue, Form. II⁸ p. 904) cura || 9 volup ac g. σ uolup-
 tate gaudia QX² uolup gaudia γ et spatio ante g. rel. B gaudia Z
 volutat g. Bergk volup sibi fecit cl. Vahlen || 11 suasset Vahlen ||
 12 ut] ne Z¹ | aut] X haut QB haud ω || 18 paucorum ω corr.
 Turnebus | venustas Maehly || 20 quem Gr. quae ω quae feceit
 mores v. n. tenentum Ellis || 22 maiorum Vahlen || 24 pruden-
 tem ω corr. Vahlen | tacereue] B tacereque γ tacere QZ || 25 Serv.
 sic comp. Dousa | sic t. aelium NO II sic aelium QB si celum Z

- 5 L. Aelium Stilonem (*p. 37, 24 Me.*) dicere solitum ferunt Q. Ennium de semet ipso haec scripsisse picturamque istam morum et ingenii ipsius Q. Ennii factam esse.

V

5

Sermo Tauri philosophi de modo atque ratione tolerandi doloris secundum Stoicorum decreta.

- 1 Cum Delphos ad Pythia conventumque totius ferme Graeciae visendum philosophus Taurus iret nosque ei comites essemus inque eo itinere Lebadiam venis- 10 semus, quod est oppidum anticum in terra Boeotia, adfertur ibi ad Taurum amicum eius quempiam, nobilem in Stoica disciplina philosophum, aegra validudine oppressum decumbere. Tunc omisso itinere, quod alioquin maturandum erat, et relictis vehiculis 15 pergit eum propere videre, nosque de more, quem in locum cumque iret, secuti sumus. Et ubi ad aedes, in quis ille aegrotus erat, pervenimus, videmus hominem doloribus cruciatibusque alvi, quod Graeci κόλον dicunt, et feбри simul rapida adflictari gemitusque ex 20 eo compressos erumpere spiritusque et anhelitus e pectore eius evadere non dolorem magis indicantes quam pugnam adversum dolorem.
- 3 Post deinde, cum Taurus et medicos accersisset conlocutusque de facienda medela esset et eum ipsum 25 ad retinendam patientiam testimonio tolerantiae, quam videbat, perhibito stabilisset egressique inde ad vehicula et ad comites rediremus: 'vidistis' inquit Taurus 'non sane iucundum spectaculum, sed cognitu tamen utile, congregientes compugnantesque philoso- 30

20 XVIII 10, 2 XX 1, 26 Amm. XXVI 4, 4

1—4 om. X || 11 atticum γ || 16 visere *Thysius* || 17 iret, <sectandi> sec. *Eussner* || 21 complexos (os ex us) N || 28 ueniremus II